

Considerații generale privind cetățenia română

Dumitru VIERIU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
avocat, Baroul București, România

SUMMARY

Citizenship are interested not only Constitutional right but equally and internațional law (in particular public and private), family law, a determination by the excellent interdisciplinary. The Constituția and the laws grants citizens all rights (including the political ones), while persons who do not have this quality, giving them not only a part of these rights.

Noțiunea de cetățenie. Pentru a fi exercitată, puterea de stat necesită două elemente indispensabile: o populație, care să-și fixeze limitele personale (subiective), și un teritoriu, care să-și fixeze limitele spațiale (obiective).

Cetățenia interesează nu numai dreptul constituțional, ci, în egală măsură, și dreptul internațional (public și, în mod deosebit, cel privat), dreptul familiei, fiind prin excelență o noțiune interdisciplinară. Constituția și legile conferă cetățenilor toate drepturile (inclusiv cele politice), în timp ce persoanelor care nu au această calitate nu le conferă decât o parte din aceste drepturi. Străinii și persoanele fără cetățenie nu se pot bucura de toate drepturile politice, deoarece numai cetățenii exercită puterea la nivel statal, prin urmare numai ei pot participa la guvernarea societății din care fac parte și de destinele căreia sunt legați. Totodată, numai cetățenilor le incumbă anumite obligații, cum ar fi obligația de apărare a patriei sau de apărare a țării.¹

Întrucât unul dintre elementele constitutive ale statului este populația, apare justificată analiza raporturilor existente între aceasta și stat, mai precis între fiecare individ, ca membru component al populației, și statul respectiv. Populația unui stat se prezintă ca o entitate eteroclită sub aspectul specificului raporturilor politice și juridice pe care le are fiecare membru al populației cu statul pe teritoriul căruia trăiește poporul respectiv. Din acest punct de vedere, populația unui stat este formată din cetățenii acesteia, la care se adaugă străinii și, după caz, apatrizii. Este un

adevăr evident prin simplitatea sa, că între stat și populație se încheagă o multitudine de raporturi de natură diversă. Dintre acestea, ne interesează, în special, acele raporturi care definesc legătură intimă, obiectiv necesară între stat și populația acestuia.

O asemenea legătură nu este întâmplătoare, ea s-a format de la sine, printr-un proces, îndelungat în care atât populația, cât și forța publică au conștientizat legăturile lor reciproce de intercondiționare. Locuind pe un anumit teritoriu și, mai târziu, organizându-se politic pe acesta, populația se identifică atât cu teritoriul respectiv, cât și cu forma de organizare politică, adică cu statul. În cadrul acestui proces de conexiuni reciproce, populația capătă cu timpul conștiința de sine (conștiința națională), care include conștiința apartenenței la un teritoriu determinat, solidaritatea cu o anumită forță publică, căreia îi conferă prin vot legitimitate.

Elementele organice ale națiunii, reflectate în conștiința națională, precum sunt limba comună, tradițiile, cultura comună, religia, specificul organizării vieții social-economice și politice, formează fondul conceptual și operațional al ideologiei naționale. Pe o asemenea bază, promovarea unei ideologii naționale bazate pe sistemul axiologic al națiunii, reprezintă un factor de transmitere din generație în generație a trăsăturilor specifice statului cum ar fi, de pildă, în cazul statului român, caracterul său național, dar și de propagare și întărire a raporturilor de apartenență a unei persoane fizice la stat, de cultivare a

sentimentelor sale naționale, a atașamentului individual față de valorile sociale, juridice, politice ale poporului și, implicit, ale statului.

Legătura intimă între stat și întreaga populație care viețuiește pe teritoriul său, indiferent de naționalitate, stă la baza drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, dar și la baza îndatoririlor lor față de stat.

În dreptul constituțional modern o asemenea legătură este exprimată prin termenul de cetățenie.²

În paginile ce urmează vom analiza noțiunea de cetățenie, natura sa juridică, precum și regimul său juridic (dobândirea și pierderea cetățeniei române) exclusiv din perspectiva dreptului constituțional, urmând ca unele elemente, ce țin, mai ales, de efectele juridice pe care le produce cetățenia, să fie detaliate în cadrul altor discipline de studiu.

Sensurile noțiunii de cetățenie. Noțiunea de cetățenie poate fi utilizată în două sensuri: unul eminamente juridic și unul politic, de exemplu, atunci când este privită ca o apartenență a unui individ la o colectivitate umană (națiune, popor) organizată în stat. Deși pentru știința dreptului constituțional interesează, în primul rând, sensul său juridic, analiza cetățeniei trebuie totuși făcută pornindu-se de la legătura indisolubilă ce există între aspectele sale politice și cele juridice.

Noțiunea de cetățenie are în știința dreptului constituțional două accepțiuni. În primul rând, noțiunea de cetățenie este utilizată pentru a desemna o instituție juridică, adică o grupare de norme juridice cu un obiect comun de reglementare. Dar, noțiunea de cetățenie este folosită și pentru a caracteriza condiția (starea) juridică ce se creează acelor persoane care au calitatea de cetățean. În această a doua accepțiune, cetățenia se axează în jurul ideii de subiect de drept și numai aici se vorbește de cetățenia unei persoane, dobândirea și pierderea cetățeniei. Această accepțiune interesează în mod deosebit, ea constituind obiectul controverselor din literatura de specialitate.

În literatura juridică cetățenia a fost concepută ca o „legătură între individ și stat” sau ca o „legătură politică și juridică, o apartenență juridică” sau o calitate a persoanei. Analiza

opiniilor, exprimate în doctrina juridică chiar mai veche, prezintă un anumit interes teoretic în stabilirea conceptului de cetățenie.

Într-o opinie, cetățenia este privită ca legătura care unește un individ, un grup sau anumite bunuri cu un stat anumit. Această opinie este caracteristică unor autori care considerau că raporturile juridice se pot stabili și între persoane și bunuri, nu numai între persoane. Teza era principial greșită, neștiințifică, întrucât raporturile juridice se pot stabili numai între oameni, uneori ele încheindu-se cu privire la bunuri. Niciodată raporturile juridice nu pot lua naștere între oameni și bunuri.

Într-o altă opinie, se pleacă la definirea cetățeniei de la teza, conform căreia statul ar fi suma celor trei elemente: teritoriu, populație și suveranitate. Între părerile acestor autori nu există decât deosebiri de nuanță, în esență, ei definind cetățenia ca o legătură politică sau juridică sau ca o calitate a persoanei, în virtutea căreia persoana face parte din populație, care ar fi unul dintre elementele constitutive ale statului. O definiție considerată corectă privește cetățenia ca fiind legătura politică și juridică permanentă dintre o persoană fizică și un anumit stat.

Această legătură se exprimă prin totalitatea drepturilor și obligațiilor reciproce dintre o persoană și statul, al cărui cetățean este, în plus, aceasta este o legătură juridică specială, reflectată și pe plan extern, păstrată și prelungită oriunde s-ar găsi persoana, în statul său de origine, în alt stat, pe mare, în cer sau în cosmos.³

Definiția cetățeniei române. Pentru a defini cetățenia română, trebuie să pornim de la faptul că cetățenia are un conținut și o finalitate care se corelează cu realitățile economice, sociale și culturale concrete, dintr-o societate dată. Vom remarca, astfel, că titlul de cetățean dovedește apartenența cetățeanului la statul român, stat în care suveranitatea națională aparține poporului.

Cetățenii români se bucură de drepturi și libertăți democratice, drepturi care nu sunt numai proclamate, ci și garantate în exercitarea lor efectivă. Beneficiari ai drepturilor și libertăților, cetățenii români sunt, în același timp, și titularii unor îndatoriri. Titlul de cetățean român

impune devotament și fidelitate față de patrie, slujirea intereselor poporului, precum și îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor înscrise în Constituție și legile țării.

În definirea cetățeniei române trebuie să plecăm de la faptul că ea reprezintă expresia relațiilor social-economice, politice și juridice dintre persoanele fizice și statul român. Potrivită astfel, apare deosebit de limpede ideea că cetățenia română nu este o simplă legătură politică sau juridică între individ și colectivitatea politicește organizată, ci este o integrare angajată în sânul acestei colectivități. Totodată, vom remarca faptul că numai persoanele fizice au cetățenie. În niciun caz persoanele juridice sau bunurile nu au cetățenie, în sensul pe care îl dăm noi acestei categorii juridice.

Astfel, cetățenia română trebuie considerată ca acea calitate a persoanei fizice ce exprimă relațiile social-economice, politice și juridice permanente dintre persoana fizică și stat, dovedind apartenența sa la statul român și atribuind persoanei fizice posibilitatea de a fi titularul tuturor drepturilor și îndatoririlor prevăzute de Constituția și legile României.⁴

Natura juridică a cetățeniei. În explicarea naturii juridice a cetățeniei nu se poate ignora faptul că aceasta exprimă un raport politic și juridic între două subiecte de drept: statul și persoana fizică, fiecare dintre ele fiind titular de drepturi și obligații. Din acest punct de vedere, persoanele fizice pot avea calitatea de cetățean sau de persoane cu dublă cetățenie. Prin excludere, străinii și apatrizii nu au vocația de a li se recunoaște și garanța toate drepturile cetățenești, dar nici nu li se poate pretinde să îndeplinească toate îndatoririle fundamentale ce revin cetățenilor români, întrucât nu au calitatea de subiecte, de părți în raporturile de cetățenie.

În doctrină s-a susținut că cetățenia este un element, o parte componentă a capacității juridice. Cum însă capacitatea juridică are conotații diverse în funcție de ramura sistemului de drept la care o raportăm, s-a precizat că o persoană fizică/cetățean poate fi subiect al tuturor raporturilor juridice de cetățenie, adică al acelor raporturi juridice, al căror conținut îl formează drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor.

Nu pot fi acceptate punctele de vedere privind natura juridică a cetățeniei, care susțin, de pildă, că nu numai persoanele fizice sunt legate prin legături de apartenență față de stat, ci și bunurile, sau că la baza cetățeniei s-ar afla raporturi contractuale între două subiecte de drept. La fel de inconsistente științific sunt și opiniile, potrivit cărora cetățenia ar fi un element constitutiv al statului, un statut personal sau o situație juridică raportate la anumite segmente sau părți din populație, după criteriul vârstei, al sexului.⁵

Principiile cetățeniei române. Analiza sistematică a normelor juridice care formează instituția juridică a cetățeniei române permite formularea unor principii care stau la baza acestei instituții juridice.

1. *Numerai cetățenii români sunt titularii tuturor drepturilor prevăzute de Constituție și legi.* În aceasta ordine de idei, trebuie să arătăm că din drepturile înscrise în Constituție și legile țării unele pot fi exercitate numai de cetățeni, străinii sau apatrizii neavând acces la ele. Aceste drepturi, care nu pot fi exercitate și de străini sau apatrizi, sunt atât drepturi fundamentale, cât și drepturi subiective obișnuite.

În grupa acestor drepturi sunt incluse:

a. Dreptul de a alege și de a fi ales în organele reprezentative naționale. Aceste drepturi, fiind prin excelență drepturi politice prin care se exprimă și se exercită puterea statală, aparțin în exclusivitate numai cetățenilor.

b. Dreptul de a domicilia pe teritoriul României și de a se deplasa nestânjenit pe acest teritoriu.

c. Dreptul de a fi proprietar de terenuri în România

d. Dreptul de a fi angajat la orice funcție sau demnitate publică care îndeplinește condițiile cerute de legile țării.

e. Dreptul de a nu fi extrădat sau expulzat din România. Cetățeanul român nu poate fi extrădat la cererea unui stat străin în vederea urmăririi sau judecării într-o cauză penală ori în vederea executării pedepsei. De asemenea, el nu poate fi expulzat din România.⁶

Dobândirea cetățeniei române. Legiuitorul român a optat pentru principiul „ius sanguinis” în ceea ce privește modul de dobândire a cetățeniei. Aceasta înseamnă că în

stabilirea cetățeniei române a unei persoane primează legătură de sânge a acesteia cu părinții săi. Dacă aceștia au cetățenia română, persoana respectivă va dobândi automat la naștere cetățenia română. Art. 5 din *Legea cetățeniei române* a reflectat acest principiu și a statuat: copiii născuți pe teritoriul României, din părinți cetățeni români, sunt cetățeni români. Pe baza aceluiași principiu, legiuitorul a stabilit că au, de asemenea, calitatea de cetățean român cei care s-au născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinți este cetățean român, precum și cei ce s-au născut în străinătate și ambii părinți sau numai unul dintre ei are cetățenia română. Legea cetățeniei stabilește și o veritabilă prezumție de cetățenie română, dacă niciunul dintre părinți nu este cunoscut.

În afară de naștere, legiuitorul a prevăzut și alte moduri de dobândire a cetățeniei române:

- adopțiunea;
- repatrierea;
- acordarea la cerere.

În ceea ce privește adopțiunea, cetățenia română se dobândește de către copilul cetățean străin sau fără cetățenie dacă adoptivii sunt cetățeni români, iar cel adoptat nu a împlinit vârsta de 18 ani. În cazul în care numai unul dintre părinții adoptivi este cetățean român, cetățenia minorului adoptat va fi stabilită de comun acord, de către adoptivi.

Dacă aceștia nu ajung la o hotărâre comună, instanța judecătorească competentă va decide asupra cetățeniei persoanei adoptate, ținând seama de interesele acestuia. Legea cetățeniei prevede că în acest caz se cere și consimțământul minorului, dacă a împlinit vârsta de 14 ani.

În cazul declarării nulității sau anulării adopțiunii, copilul adoptat este considerat că nu a fost niciodată cetățean român, dacă la data declarării sau anulării adopțiunii nu a împlinit vârsta de 18 ani și dacă domiciliază în străinătate sau părăsește țara pentru a domicilia în străinătate.

În situația desfacerii adopțiunii, copilul care nu a împlinit vârsta de 18 ani pierde cetățenia pe data desfacerii adopțiunii dacă acesta domiciliază în străinătate sau dacă părăsește țara pentru a domicilia în străinătate.

Legea prevede că persoana care a pierdut cetățenia română, o poate dobândi prin efectul repatrierii dacă își exprimă dorința în acest sens. Părinții care se repatriază hotărăsc pentru copiii lor minori privind cetățenia. În situația în care părinții nu cad de acord, tribunalul de la domiciliul minorului va decide, ținând seama de interesele acestuia. În cazul copilului care a împlinit vârsta de 14 ani este necesar consimțământul acestuia.

Redobândirea cetățeniei de către unul dintre soți nu are nicio consecință asupra cetățeniei celuilalt soț. Soțul cetățean străin sau fără cetățenie, al persoanei care se repatriază, poate cere dobândirea cetățeniei române.

Potrivit legii, cetățenia română se poate acorda, la cerere, cetățeanului străin sau persoanei fără cetățenie care:

a) s-a născut și domiciliază la data cererii pe teritoriul României sau, deși nu s-a născut pe acest teritoriu, domiciliază pe teritoriul statului român de, cel puțin, 5 ani în cazul în care este căsătorit cu un cetățean român de, cel puțin, 3 ani;

b) dovedește prin comportarea și atitudinea sa atașament față de statul și poporul român;

c) a împlinit vârsta de 18 ani;

d) are asigurate mijloacele legale de existență;

e) este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român;

f) cunoaște limba română în măsură suficientă pentru a se integra în viața socială.

Minorul născut din părinți cetățeni străini sau fără cetățenie care au cerut cetățenia română, dobândește cetățenia română odată cu părinții săi. În cazul în care numai unul dintre părinți dobândește cetățenia română, părinții vor hotărâ, de comun acord, cu privire la cetățenia copilului. În situația în care părinții nu cad de acord, tribunalul de la domiciliul minorului va decide, ținând seama de interesele acestuia. În cazul copilului care a împlinit vârsta de 14 ani, este necesar consimțământul acestuia. Copilul dobândește cetățenia română odată cu părintele său.

Cetățenia română se poate acorda și persoanei care a avut această cetățenie și care

cere redobândirea ei, cu păstrarea domiciliului în străinătate, dacă a împlinit vârsta de 18 ani, dovedește prin comportarea și atitudinea sa atașament față de statul și poporul român și dacă este cunoscut ca având o bună comportare și nu a fost condamnat, în țară sau în străinătate, pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român.

Persoana majoră care redobândește cetățenia română prin repatriere, precum și soțul acesteia, căruia cetățenia i s-a acordat la cerere, depun, în termen de 6 luni, în fața autorităților române competente, jurământul de credință față de țară.

Același jurământ este prestat și de cetățeanul străin și apatridul cărora li s-a acordat cetățenia română la cerere. În aceste cazuri calitatea de cetățean român se dobândește la data prestării jurământului.⁷

Pierdere cetățeniei române. Cetățenia română se poate pierde în principal prin:

- a) retragerea cetățeniei române;
- b) aprobarea renunțării la cetățenia română.

A. Retragerea cetățeniei. Cetățenia română se poate retrage persoanei care:

a) aflată în străinătate, săvârșește fapte deosebit de grave prin care vatamă interesele statului român sau lezează prestigiul României;

b) aflată în străinătate, se înrolează în forțele armate ale unui stat cu care România a rupt relațiile diplomatice sau cu care este în stare de război;

c) a obținut cetățenia română prin mijloace frauduloase.

În ceea ce privește procedura, retragerea cetățeniei române se pronunță de către Guvern prin hotărâre, la propunerea ministrului justiției. Efectele juridice ale pierderii cetățeniei se produc de la data publicării în Monitorul Oficial al României a hotărârii de retragere.

B. Aprobarea renunțării la cetățenie. Pentru motive temeinice, legea prevede că se poate aproba renunțarea la cetățenia română per-

soanei care a împlinit vârsta de 18 ani și care:

a) nu este învinuită sau inculpată într-o cauză penală ori nu are de executat o pedeapsă penală;

b) nu este urmărită pentru debite către stat, persoane fizice sau juridice din țară sau, având astfel de debite, le achită ori prezintă garanții corespunzătoare pentru achitarea lor.

Trebuie precizat că pierderea cetățeniei române prin aprobarea renunțării nu produce niciun efect asupra cetățeniei soțului sau copiilor minori.

Legea cetățeniei române prevede și alte cazuri de pierdere a acesteia. Astfel, copilul minor cetățean român, înfiat de un cetățean străin, pierde cetățenia română dacă înfietorii săi, după caz, înfietorul solicită aceasta în mod expres, iar legea străină prevede dobândirea cetățeniei înfietorului de către cel înfiat.

În cazul declarării nulității sau anulării înfietării, copilul care nu a împlinit vârsta de 18 ani este considerat că nu a pierdut niciodată cetățenia română. Pierde, de asemenea, cetățenia română copilul găsit pe teritoriul României dacă, până la împlinirea vârstei de 18 ani, i s-a stabilit filiația față de ambii părinți, iar aceștia sunt cetățeni străini. Cetățenia română se pierde și în cazul în care filiația s-a stabilit numai față de un părinte cetățean străin, celălalt părinte rămânând necunoscut.⁸

Dovada cetățeniei române. Legea cetățeniei române prevede că dovada acesteia se face cu buletinul de identitate, pașaportul sau cu certificatul constatator al acordării cetățeniei române. Cetățenia copilului până la vârsta de 14 ani se dovedește cu certificatul său de naștere, însoțit de buletinul de identitate sau pașaportul oricăruia dintre părinți. În cazul în care copilul este înscris în buletinul de identitate sau pașaportul unuia dintre părinți, dovada cetățeniei se face cu oricare din aceste acte.

Dovada cetățeniei copiilor găsiți se face, până la vârsta de 14 ani, cu certificatul de naștere.⁹

NOTE

¹ Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu. *Drept constituțional și instituții politice*. Editura All Beck, București, 2003, p. 114.

² Cristian Ionescu, Simina Tănăsescu. *Drept constituțional și instituții politice, Sistemul consti-*

tuțional românesc. Vol. II, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 138-139.

³ Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *op. cit.*, p. 114-115.

⁴ Muraru Ioan, Tănăsescu Simina. *Drept constituțional și instituții politice*. Ediția a IX-a, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 135-138.

⁵ Ionescu Cristian, *op. cit.*, p. 142.

⁶ Muraru Ioan, Tănăsescu Elena Simina, *op. cit.*, p. 121-122.

⁷ Deleanu Ion. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. I, Editura Lumina Lex, București, 1991, p. 203.

⁸ Cristian Ionescu, *op. cit.*, p. 144.

⁹ Ion Deleanu, *op. cit.*, p. 205.

BIBLIOGRAFIE

1. Deleanu Ion. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. I, Editura Lumina Lex, București, 1991.

2. Ionescu Cristian. *Drept constituțional și instituții politice. Sistemul constituțional românesc*. Vol. II, Editura Lumina Lex, București, 1997.

3. Muraru Ioan, Tănăsescu Simina. *Drept constituțional și instituții politice*. Ediția a IX-a, Editura Lumina Lex, București, 2001.

4. Muraru Ioan, Tănăsescu Simina Elena. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. I, Editura All Beck, București, 2003.

5. Constituția României, *Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române*, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 98 din 6 martie 2000, Ediția a 5-a, Editura Hamangiu, 2009.

Prezentat: 2 iulie 2013.

E-mail: bajenaru@rambler.ru